

можуть виникнути як на макроекономічному рівні, так і на мікрорівні, наприклад, у зв'язку з крахом банків. Ці ризики можуть впливають на фінансову стабільність країни та вимагають від уряду та регуляторів фінансового ринку прийняття невідкладних заходів для запобігання дестабілізації ринку [4, с. 245].

Отже, ефективний розвиток українського фінансового ринку та його інтеграція у глобальний фінансовий простір потребують системного підходу, який поєднує нормативно-правові, інституційні, організаційні та цифрові механізми. Аналіз стану ринку капіталу в Україні та глобальних фінансових тенденцій виявив проблеми недостатньої ліквідності, фрагментованості ринкової інфраструктури, обмеженого доступу до міжнародного капіталу та часткову невідповідність нормативно-правових актів міжнародним стандартам. Ці обмеження знижують ефективність ринку, обмежують його конкурентоспроможність та ускладнюють прогнозування інвестиційної активності.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню стійкості та конкурентоспроможності українського ринку капіталу, зміцненню інституційної інфраструктури, ефективному використанню глобальних фінансових можливостей та мінімізації ризиків, що виникають під впливом глобальних тенденцій. Це створить умови для стабільного розвитку національної економіки та інтеграції українського ринку капіталу у світову фінансову систему.

Перелік використаних джерел:

1. Гуцул І. А. Глобальні тенденції фондового ринку та їх вплив на Україну. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2025. Випуск 46. С. 382–390.

2. Савіна Н. Б., Подлевський А. А., Подлевська О. М. Modern trends of the stock market development of Ukraine. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економічні науки»*. 2021. Вип. 2 (94), С. 185–197. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve2202117>.

3. Стецько М. В. Фінансовий ринок України у контексті глобальної конкурентоспроможності. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. Т. 25. № 1. С. 159–168.

4. Ананьєв М. Особливості функціонування фінансових ринків в умовах глобальної нестабільності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022, №2, Том 2. С. 243–246.

УДК 330.341.1:338.242:001.895

Мариненко Наталія

доктор економічних наук, професор
професор кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Синоверський Назар

аспірант кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

У сучасних умовах політико-економічної нестабільності інноваційна активність підприємств набуває особливого значення як ключовий чинник збереження їхньої конкурентоспроможності, адаптивності та здатності до довгострокового розвитку. Для

вітчизняних суб'єктів господарювання інноваційна діяльність суттєво ускладнюється впливом воєнних ризиків, порушенням логістичних зв'язків, дефіцитом ресурсного забезпечення, змінами споживчого попиту та жорстким обмеженням інвестиційних можливостей. За таких обставин впровадження нових продуктів є не лише інструментом оновлення товарного асортименту, а й важливим засобом стратегічного реагування на трансформацію ринкового середовища. У цьому контексті особливої актуальності набуває оцінювання глобальних умов інноваційної діяльності, оскільки воно дає змогу визначити здатність вітчизняних підприємств до адаптації та модернізації, а також виявити системні обмеження, що стримують їхній розвиток.

З метою кількісного оцінювання сучасного стану інноваційної сфери в Україні доцільно звернутися до міжнародних аналітичних індикаторів, найважливішим серед яких є Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index – GII). Зазначений індекс дає змогу комплексно оцінити позиції країни у глобальному інноваційному просторі, враховуючи як наявність вхідних інноваційних ресурсів, так і фактичні результати інноваційної діяльності [1, с. 73]. У таблиці 1 подано місце України в Global Innovation Index у 2020-2025 рр.

Таблиця 1

Місце України в Global Innovation Index у 2020-2025 рр.

Рік	Місце України в GII	Кількість економік у рейтингу	Ранг вхідних інноваційних ресурсів	Ранг результатів інноваційної діяльності	Відхилення до попереднього року, місць*	Відхилення до 2020 р., місць*
2020	45	131	71	37	–	0
2021	49	132	76	37	+4	+4
2022	57	132	75	48	+8	+12
2023	55	132	78	42	-2	+10
2024	60	133	78	54	+5	+15
2025	66	139	80	54	+6	+21

Джерело: складено авторами на основі [2-8]

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що упродовж 2020–2025 рр. траєкторія GII України мала переважно регресивний характер. Якщо у 2020 р. країна посідала 45-те місце серед 131 економіки, то до 2025 р. її позиція змістилася на 66-те місце серед 139 країн (загальне падіння становило 21 пункт). Найбільш відчутне зниження рейтингу зафіксовано у 2022 р., коли Україна втратила одночасно 8 позицій порівняно з попереднім періодом. Це стало прямим наслідком повномасштабних воєнних дій, руйнування виробничо-логістичних ланцюгів, різкого відтоку інвестицій та ускладнення процесів комерціалізації розробок. У 2023 р. спостерігалось короткочасне відновлення позицій до 55-го місця, проте впродовж 2024–2025 рр. регресивна тенденція відновилася, що вказує на консервацію системних обмежень.

Важливою закономірністю досліджуваного періоду є стійка диспропорція між вхідними ресурсами та вихідними результатами: в усі роки Україна посідала значно вищі місця за ефективністю інноваційного виходу, ніж за рівнем ресурсного забезпечення. Зокрема, у 2020 р. ранг вхідних ресурсів становив 71, тоді як ранг результатів – 37, що демонструвало високу здатність національної економіки трансформувати обмежену базу в реальні інноваційні продукти. Попри загальне послаблення цього потенціалу у 2025 р. (значення змістилися до 80 і 54 відповідно), зазначений розрив зберігся. Це свідчить про те, що якість інституційного, інфраструктурного та фінансового середовища дедалі менше відповідає потребам суб'єктів господарювання, змушуючи їх спиратися на внутрішні резерви.

Негативні структурні зрушення зумовлені синергетичним ефектом зовнішніх та внутрішніх факторів. До зовнішніх деструкторів належать воєнна агресія, макроекономічна

дестабілізація, вимушена міграція людського капіталу та руйнація ринкової інфраструктури. Внутрішній контур проблем охоплює інституційні вади, слабкість фінансово-кредитних механізмів підтримки стартапів та низьку ефективність взаємодії між науковим сектором і реальним бізнесом. Водночас випереджальний ранг результатів діяльності підтверджує життєздатність вітчизняного інноваційного ядра, яке тримається на високій кваліфікації людських ресурсів, гнучкості технологічних рішень та унікальній здатності українських підприємств адаптуватися до екстремальних умов.

Проведене дослідження динаміки Global Innovation Index свідчить, що попри суттєве погіршення позицій України у глобальному рейтингу протягом 2020–2025 рр., викликане війною та макроекономічними шоками, національна інноваційна система зберігає фундаментальну життєздатність. Ключовою особливістю вітчизняного інноваційного процесу є феномен високої результативності за умов критичного дефіциту вхідних ресурсів та інституційної слабкості середовища. Основним драйвером адаптивності підприємств залишається якісний людський капітал та креативні технологічні рішення. Подальше відновлення та зростання інноваційного потенціалу України потребує не лише залучення масштабних інвестицій, а й радикального реформування інституційних умов, оптимізації ринкової інфраструктури та створення дієвих фінансових інструментів для комерціалізації наукомістких розробок.

Перелік використаних джерел:

1. Хіміч С. Міжнародні індекси інноваційності, як один з показників рівня цифрової зрілості підприємства. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. №4(72). С. 71–77.
2. Global Innovation Index 2021. Tracking Innovation through the COVID-19 Crisis. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf (дата звернення: 12.01.2026).
3. Global Innovation Index 2022. What is the future of innovation-driven growth? 15th Edition. URL: <https://www.wipo.int/documents/d/global-innovation-index/docs-en-wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf> (дата звернення: 12.01.2026).
4. Global Innovation Index 2023. Innovation in the face of uncertainty. 16th Edition. URL: <https://www.wipo.int/documents/d/global-innovation-index/docs-en-wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf> (дата звернення: 12.01.2026).
5. Global Innovation Index 2024. Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship. 17th Edition. URL: https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/assets/67729/2000%20Global%20Innovation%20Index%202024_WEB3lite.pdf (дата звернення: 12.01.2026).
6. GII 2025 ranks. URL: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/rank> (дата звернення: 12.01.2026).
7. Global Innovation Index 2025. Innovation at a Crossroads. 18th Edition. URL: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/89507/global-innovation-index-2025-en.pdf> (дата звернення: 13.01.2026).
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2026).